

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

Naturvårdsenheten
Jennifer Hood

Bilaga 3 skötselplan
2014-05-06

Diarienummer
511-23224-2012

Sida
1(18)

Skötselplan för naturreservatet Klev i Svenljunga kommun

Klevs gästgiveri
Foto: Peter Post, Länsstyrelsen

Sumpskog
Foto: Örjan Fritz, Naturcentrum

Gamla hamlade askar
Foto: Örjan Fritz, Naturcentrum

Ek med hotade arter i bergsbrant
Foto: Örjan Fritz, Naturcentrum

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

DEL A – BESKRIVNING	4
1. Syfte	4
2. Beskrivning av området	4
2.1 Uppgifter om naturreservatet	4
2.2 Allmän beskrivning av området	5
2.3 Historisk och nuvarande mark- och vattenanvändning	6
2.4 Områdets bevarandevärden	6
2.5 Övrig bebyggelse och anläggningar	9
DEL B – SKÖTSEL	10
3. Skötsel och bevarandemål	10
3.1 Utgångspunkter vid indelning av skötselområden	10
3.2 Utgångspunkter för bevarandemål	10
3.3 Skötselområden med mål och åtgärder	10
3.4 Forn- och kulturminnesvård	16
4. Friluftsliv	16
5. Gränsmarkering	17
6. Uppföljning	17
6.1 Uppföljning av skötselåtgärder	17
6.2 Uppföljning av bevarandemål och gynnsamt tillstånd	17
6.3 Revidering av skötselplanen	17
7. Sammanfattning av planerad förvaltning	17
8. Referenser	18

BILAGOR

- Bilaga 3.1 Skötselområden + skyddsvärda träd
- Bilaga 3.2 Naturtyper + Natura 2000
- Bilaga 3.3 Friluftsliv + fornlämningar

Inledning

Skötselplanen beskriver vad som ska göras i naturreservatet, när och hur ofta det ska göras. Den fastställer också vad som är viktigast att göra om reservatsförvaltaren, d v s den som är ansvarig för naturreservatets skötsel, behöver prioritera. Förutom reservatsförvaltaren vänder sig skötselplanen till markägaren och andra intressenter.

Naturreservatets syften styr vilka föreskrifter (regler) som gäller i naturreservatet och ifall skötsel behövs för att syftena med naturreservatet ska kunna uppfyllas.

Länsstyrelsen har ett övergripande ansvar för att statligt bildade naturreservat sköts. Länsstyrelsen har också ansvar för tillsynen i statliga naturreservat. Förvaltningen kan överlåtas till andra, t.ex. Väst kuststiftelsen eller den kommun där naturreservatet är beläget. De praktiska skötselåtgärderna utförs oftast av markägare, arrendatorer, entreprenörer eller andra som förvaltaren har skötselavtal med.

Skötselplanen är uppdelad i två delar, A och B. Den första delen är en beskrivande del. Där anges bland annat naturreservatets syften och vilka natur- och bevarandevärden som finns i naturreservatet. Den andra delen av skötselplanen beskriver naturreservatets bevarandemål och hur naturreservatet ska skötas.

DEL A – BESKRIVNING

1. Syfte

Syftet med naturreservatet är att:

- Kulturhistoriskt intressanta och värdefulla byggnader och miljöer kring Klevs gästgiveri och hembygdsgården med omgivande trädgård och parkmiljö ska bevaras och underhållas.
- Värdefulla livsmiljöer som ädellövskog och sumpskog ska bevaras och skötas.
- Strukturer som gamla, grova lövträd och död ved ska finnas i för livsmiljöerna gynnsamt tillstånd.
- Området ska vara ett tilltalande besöksmål där allmänheten kan bedriva friluftsliv och uppleva områdets kultur- och naturvärden.

Syftet ska tryggas genom att:

- Kulturhistoriska byggnader, miljöer och fornlämningar underhålls regelbundet.
- Lövskogen skyddas mot avverkning i produktionssyfte.
- Grova lövträd friställs och sköts genom återkommande röjningar kring dem.
- Andelen lövskog utökas genom att områden med planterad gran omvandlas till ädellövskog.
- Anordningar för friluftslivet anläggs och underhålls.

2. Beskrivning av området

2.1 Uppgifter om naturreservatet

Namn:	Klev
Beslutsdatum:	2014-05-06
Areal:	29,5 ha
Ekonomisk karta:	6c0f
Lägesbeskrivning:	Vid Mårdaklev, 3 mil söder om Svenljunga
Län:	Västra Götalands län
Kommun:	Svenljunga
Församling:	Mårdaklev
Förvaltare:	Länsstyrelsen i Västra Götalands län (skog, äng och friluftsanläggningar), Stiftelsen Klevs gästgiveri (byggnader och trädgård på Kleven 1:72), Mårdaklevs naturskyddsförening (Kleven 1:41)
NVR id:	2000546
Naturgeografisk region:	Sydsvenska Högländets västdel

Tabell 1: Markslag och naturtyper som ska rapporteras till Naturvårdsverket. Må-
larealet är de som förväntas efter eventuella restaurerings- och skötselåtgärder.

¹ Kartering av skyddade områden (KNAS), (Naturvårdsverket 2003)

² Sydsvenska lövskogar och andra lövbärande marker (Löfgren & Andersson 2000)

Markslag och Naturtyp	Areal år 2014 (ha)	Måareal (ha)
Barrskog:	2,4	1,3
Granskog ¹	1,3	1,3
Lövblandade barrskogar ²	1,1	0,0
Lövskog:	14,8	22,7
Ädellövskog ¹	14,8	22,7
Sumpskog:	3,7	3,7
Lövsumpskog ¹	1,1	1,1
Barrsumpskog ¹	2,7	2,7
Hygge:	0,2	0,0
Ungskog, plantskog	6,6	0,0
Äng:	0,8	0,8
Öppen äng	0,8	0,8
Byggnader, park, trädgård m m:	1,0	1,0

Kod	Natura 2000-habitat	Areal år 2014 (ha)	Måareal (ha)
6510	Slåtterängar i låglandet	0,8	0,8
6530	Lövängar*	0,7	0,7
9020	Nordlig ädellövskog*	14,1	22,0
9050	Näringsrika granskogar	2,7	2,7
9080	Lövsumpskog*	1,0	1,0

2.2 Allmän beskrivning av området

Bergshöjden Kleven ligger strax norr om samhället Mårdaklev i södra delen av kommunen, ca 3 mil söder om Svenljunga. Reservatet är beläget på den västra sidan om den allmänna vägen mellan Mårdaklev och Svenljunga. Nedanför berg- och rasbranterna, öster om vägen, ansluter vattendraget Ätran omgiven av golfbanor i öppen terräng och våtmarker. Entrén till reservatet är vid Klevs gästgiveri vid vägen. Därifrån kan man promenera upp till reservatets bergstopp, varifrån man har en storslagen utsikt över landskapet i Ätradalen.

Klevs gästgiveri ligger vid entrén till reservatet. Mangårdsbyggnaden är uppförd 1836. Gården består av mangårdsbyggnaden och två andra byggnader som inramar gårdsbildningen. Gästgiveriverksamhet började bedrivas i Klev redan i mitten av 1600-talet och fortsatte till 1950-talet. Idag fungerar gästgiveriet som restaurant. Gården ägs och förvaltas av Stiftelsen Klevs gästgiveri.

Intill gästgiveriet ligger Mårdaklevs hembygdsgård som uppfördes i början av 1700-talet. Hembygdsgården ägs och förvaltas av Mårdaklevs naturskyddsförening.

Naturen i reservatet är varierad och innehållsrik. Direkt bakom gästgiveriets byggnader finns gamla, grova, vidkroniga ädellövträd och en öppen slätteräng. Längre upp i skogsmarkerna dominerar äldre ekskogar med inslag av gamla inägomarker med tidigare hamlade grova askar och lindar, grova hasselbuketter och gott om odlingsrösen. I kontrast till dessa lövskogar finns i området också blöta gransumpskogar med en genomrinnande naturlig skogsbäck och ett fuktigt lokalklimat, äldre barrblandskogar och äldre grov granskog i rasbranter. Mellan dessa skogsmiljöer finns yngre granplanteringar som kommer att avvecklas och omföras till ekdominerade lövskogar, och på så vis knyta samman områdets lövskogar och olika biologiskt intressanta skogsmiljöer.

Från utsiktsplatsen på bergshöjden Kleven har man vacker utsikt över omgivningarna. Från höjdlägena (205 m.ö.h.) vid inägomarkerna i norra delen sluttar terrängen nedåt i stora delar av reservatet ända ner till den allmänna vägen. Höjdskillnaderna mellan reservatet högsta och lägsta delar är därmed över 100 m. Reservatet ligger i en fuktig region med relativt hög årsnederbörd.

2.3 Historisk och nuvarande mark- och vattenanvändning

På häradskartan från 1890-talet finns ett torp i västra delen av reservatet (Marialund) och ett i norra delen (Höglef). Runt torpen finns småskaliga åkerlappar och mindre områden med lövklädda ängar. Kring gästgiveriet och hembygdsgården finns några åkrar och ängar. Där står ”postanstalt” angivet på kartan. Mellan gårdarna och torpet Marialund finns en körväg, men mellan de båda torpen samt mellan gårdarna och torpet Höglef finns endast stigar. Skogen närmast stora vägen genom Mårdaklev och bakom gästgiveriet anges på kartan som barrskog. Denna övergår i blandskog och lövskog längre upp mot torpen.

2.4 Områdets bevarandevärden

Naturreseptatet Klev har höga biologiska och kulturhistoriska värden samt stor betydelse för friluftslivet. Inom reservatet finns flera olika värdefulla naturmiljöer: äldre fuktiga epifytrika ekskogar, översilade gran- och lövsumpskogar samt lövängsrester med grova tidigare hamlade lindar och askar. I dessa miljöer finns ofta skyddsvärda träd, som kan vara grova, senvuxna och innehålla rötskador och håligheter. Mängden död ved varierar i området men är högst i sumpskogarna. Genom stora delar av områdets centrala och västra delar rinner en naturlig skogsbäck, som har sina källor inom reservatet.

2.4.1 Biologiska bevarandevärden

Klev är ett variationsrikt naturområde som hyser höga bevarandevärden i flera olika naturmiljöer, från inägomarkerna med gamla hamlade askar och grova lindar, äldre ekskogar, barrblandskogar med grov gran, fuktiga gransumpskogar, skogsbäckar, höga bergväggar med rasbranter, slätteräng och grova vidkroniga ädellövträd i anslutning till gästgiveriet.

I ekskogarna finns en väl utvecklad epifytflora med naturvårdsintressanta arter, t ex lunglav, koralllav och fällmossa. I gransumpskogen växer orkidéen korallrot, och i dess kantzoner finns en hel del blöta barrträdslågor som hyser sällsynta och rödlistade levermossor, som stubbtrådmossa och vedtrappmossa. På de gamla hamlade askarna i inägomarken växer en artrik epifytflora med förekomster av de rödlistade skorplavarna almlav och blek kraterlav. Ute på den blomrika ängen födosöker väddsandbi, främst på åkervädd.

Tabell 3. Förekomst av

- signalarter (S), arter som används för att lokalisera och urskilja skogar med höga naturvärden (Skogsstyrelsen, Nitare 2000)
- rödlistade arter uppdelade enligt Artdatabankens kategorier: Nationellt utdöd (RE); Akut hotad (CR); Starkt hotad (EN); Sårbar (VU); Nära hotad (NT); Kunskapsbrist (DD), (Gärdenfors 2010)

SKS=Skogsstyrelsens nyckelbiotopsinventering

ÖF=Örjan Fritz, Naturcentrum

Art	Kategori	Skötselområde	Inventeringsdatum	Källa
Mossor				
Anastrophyllum hellerianum - vedtrappmossa	NT,S	3	2013	ÖF
Antitrichia curtipendula – fällmossa	S	2,4,5,6	-96, -97, -05,-13	SKS, Lst , ÖF
Cephalozia catenulata – stubbtrådmossa	NT	3	2013	ÖF
Dicranodontium denudatum – skuggmossa	S	3	2013	ÖF
Frullania tamarisci - klippfrullania	S	2	2008	SKS , Lst
Homalothecium sericeum – guldlockmossa	S	2,4,6	-96,-05,-13	SKS, Lst, ÖF
Neckera complanata – platt fjädermossa	S	6	2013	ÖF
Nowellia curvifolia - långfliksmossa	S	3	2008	SKS
Porella platyphylla - trädporella	S	2	2013	ÖF
Lavar				
Arthonia vinosa – rostfläck	S	2,6	2013	ÖF
Bacidia rubella - lönnlav	S	2	2013	ÖF
Cladonia parasitica - dvärgbägarlav	NT, S	2	2013	ÖF
Gyalecta flotowii – blek kraterlav	NT	2	2013	ÖF
Gyalecta ulmi - almlav	NT, S	2	2013	ÖF
Leptogium lichenoides - traslav	S	2	2013	ÖF
Lobaria pulmonaria – lunglav	S, NT	2	2008, 2013	SKS, ÖF
Lopadium disciforme - barkkornlav	S	2	2013	ÖF
Megalania pulverea – pulver-ädellav	VU	6	2013	ÖF
Normandina pulchella - mussellav	S	3	2008	SKS
Peltigera collina – grymig filtlav	S	6	2008	SKS
Kärlväxter				
Corallorhiza trifida - korallrot	S, fridlyst	3	2013	ÖF
Fraxinus excelsior - ask	VU	2	2013	ÖF
Tilia cordata - lind	S	2	-96, -13	SKS, ÖF
Insekter				
Andrena hattorfiana - väddsandbi	NT	4	2013	ÖF

2.4.2 Geovetenskapliga bevarandevärden

Det finns inga särskilda geovetenskapliga bevarandevärden i reservatet.

2.4.3 Kulturhistoriska bevarandevärden

Under medeltiden var Ätrons dalgång den viktigaste resvägen mellan Danmark och Västergötland. På 1300-talet uppfördes vid Kleven en befästningsanläggning med två skansanläggningar och jordvall. Rester av skansarna finns kvar än idag. Det pågick en hel del handel mellan Halland och Västergötland på 1500-1600-talen och vid gränsen upprättades tullplatser. En av de mest trafikerade vägarna på svenska sidan var vid Klev och där anlades 1650 ett gästgiveri. Platsen visar tydligt på ortens betydelse för den medeltida gränshandeln och viktiga vägen utmed Ätrons dalgång, med befästningsanläggningar och de strategiskt placerade tullstationen och gästgiveriet.

Den kulturhistoriskt intressanta och värdefulla miljön vid Klev består av två gårdar med samlad och välbevarad bebyggelse. Gästgivargården består av tre byggnader i U-form. Mangårdsbyggnaden, tidigare arrendatorbostaden, uppfördes 1836. De två andra byggnaderna som inramar gårdsbildningen utgörs av den tidigare mangårdsbyggnaden, uppförd i början av 1700-talet, samt en byggnad från sekelskiftet 1700-1800 som inrymt utskäkningslokal och rum för resande. Klevs gästgiveri förklarades som byggnadsminne 1988. Gästgiverirörelsen pågick ända till 1950-talet. Under senare tid har byggnaderna återigen börjat användas som restaurang.

Den andra gården har haft funktion som både affär, poststation och gästgiveri. Affären stängdes 1953 medan de andra verksamheterna flyttade över till gästgivargården 1930. Den äldre mangårdsbyggnaden är från första halvav 1700-talet medan affären uppfördes på 1820-talet. Idag används byggnaderna som hembygdsgård, museum och lanthandel som ägs och förvaltas av Mårdaklevs naturskyddsförening.

Inom reservatsområdet finns följande registrerade fornlämningar, se karta i bilaga 3.3. Inom parentes anges RAÄ-nr. Bebyggelselämningar bestående av husgrund och odlingsrösen (41:1), fästning/skansanläggning (24:1), ristning i fast liggande håll (26:1), hägnad av jordvallar (27:1), hembygdsgård bestående av två byggnader samt källare och magasinsbyggnad (22:3), gästgiveriets huvudbyggnad (22:1), gästgiveriets två flygelbyggnader (22:2) och ett minnesmärke i form av upplysningssten intill gästgiveriet (22:4).

2.4.4 Friluftslivsvärden

Reservatet nås via den allmänna vägen från gästgiveriet där det finns parkering och informationstavla. Vandringsstigar leder dels via ängen upp genom branterna till utsikten, dels via ängen till granskog, sumpskogar och bergbranter i områdets västra delar. Naturen utmed stigarna är omväxlande och intressant och bjuder på fina upplevelsevärden. Överlag är stigarna relativt lättgånga, även om lutningen är betydande i branterna. De är inte att rekommendera för rörelsehindrade och besökare med barnvagn och vid sämre väderförhållanden som regn, snö och frost kan underlaget vara svårgånget och halkigt. Väl uppe på berget bjuds besökaren på storslagna vyer ut över Ätradalens och angränsande skogslandskap inom reservatet.

Busshållplatsen Klev ligger vid väg 1559 i höjd med gästgiveriet. Parke-
ringsplats finns vid gästgiveriet.

2.5 Övrig bebyggelse och anläggningar

Byggnader tillhörande gästgiveriet och hembygdsgården ingår i reservatet,
och förvaltas både ekonomiskt och praktiskt av Stiftelsen Klevs gästgiveri
respektive Mårdaklevs naturskyddsförening.

DEL B – SKÖTSEL

3. Skötsel och bevarandemål

3.1 Utgångspunkter vid indelning av skötselområden

Indelning av skötselområden utgår från skötselbehovet. Naturreservatet är indelat i 6 stycken skötselområden med tillhörande delområden.

Skötselområdena är:

1. Granplanteringar för avveckling
2. Lövskogar med skötsel
3. Sumpskogar med naturlig dynamik
4. Ängsmark som sköts
5. Gårdsmiljöer
6. Berg- och rasbranter

Inom varje skötselområde kan en eller flera naturtyper förekomma, se tabell

1. I skötselområdena kan det även finnas Natura 2000-naturtyper (se tabell
- 2). Naturtyperna och Natura 2000-naturtypernas avgränsningar framgår av bilaga 3.2.

3.2 Utgångspunkter för bevarandemål

Bevarandemålen preciserar syftet för respektive skötselområde och ger en beskrivning av hur det ska se ut när gynnsamt tillstånd råder. De ger också förutsättningarna för den uppföljning som planeras.

3.3 Skötselområden med mål och åtgärder

Skötselområde 1

Delområde	Areal (ha)
1.1	4,2
1.2	2,4
Summa	6,6

Naturtyp	Areal år 2014 (ha)	Målareal (ha)
Granplantering	6,6	0,0
Lövskog	0,0	6,6

Beskrivning:

Delområdena utgörs av unga granplanteringar. Ett par mindre ytor med öppna oplanterade kalhyggen i reservatets utkanter ingår också.

Bevarandemål:

- Granplanteringarna ska avverkas och omföras till lövskog med stort inslag av ädellöv. Arealen lövskog ska vara 6,6 ha.
- Ek ska vara det dominerande trädslaget.
- Gran ska inte finnas i skötselområdet.
- Den uppväxta lövskogen ska vara varierad, t ex både med öppna gläntor och slutna partier.
- På sikt ska det finnas gott om död ved i lövskogen.
- Föryngring av ek ska förekomma.

Engångsåtgärder:

Granplanteringarna avvecklas. Allt löv som finns i området sparas. I första hand ska lövskog uppkomma genom naturlig föryngring.

Underhållsåtgärder:

Uppslag av gran röjs bort kontinuerligt. Uppkommande ädellöv gynnas dvs röjs fram vid behov. Vid bristfällig ekföryngring kan stödplantering av ekplanter eller nedmyllning av ekollon bli aktuellt.

Om möjlighet finns kan en alternativ skötselåtgärd efter avverkning och röjning vara bete med i första hand nötdjur.

Skötselområde 2

Delområde	Areal (ha)
2.1	3,6
2.2	4,0
2.3	3,4
Summa	11,0

Naturtyp	Areal år 2014 (ha)	Målareal (ha)
Lövskog	10,7	10,7
Sumpskog	0,3	0,3

Natura 2000-naturtyp	Areal år 2014 (ha)	Målareal (ha)
6530 Lövängar	0,7	0,7
9020 Nordlig ädellövskog	10,0	10,0
9080 Lövsumpskog	0,3	0,3

Beskrivning:

2.1 utgörs av gamla inägomarker med talrika odlingsrösen. Äldre vidkroniga ekar växer främst i dessa rösen, men på gammal ohävd har lövuppslag uppkommit på den tidigare öppna odlingsmarken. Ett parti med tidigare hamlad gammal ask och grov lind finns i områdets nordvästra del. Grova hasselbuskar på socklar växer spridd i delområdet, liksom äldre tallar och talltorrakor. I den västligaste delen finns även en lövdominerad sumpskog med klippor på sockelbildningar, översilningar samt en mindre bäck.

2.2 och 2.3 är mer homogena skogsområden, troligen gamla utmarksbeten. Inslag och uppslag av gran finns i olika partier.

Fyra inventerade skyddsvärda träd finns inom skötselområdet, se bilaga 3.1. Träd nr 1 (id 1389686633): Lind med omkrets 240 cm. Stor hållighet med mulm, tidigare hamlad. Intill denna lind växer en tvillinglind. Den är inte så grov (220 cm), har inga hålligheter och är troligen inte hamlad. Hotas av igenväxning.

Träd nr 2 (id -327508536): Lind med omkrets 315 cm. Står i grupp med grova, högvuxna lindar, tidigare hamlade. Återhamling är inte aktuellt. Hotas av igenväxning.

Träd nr 3 (id 1808165750): Ask med omkrets 250 cm. Stor hållighet med mulm, tidigare hamlad. Återhamling är inte aktuellt. Hotas av igenväxning.

Träd nr 4 (id 1389617219): Lind med omkrets 450 cm. Står i grupp med grova, högvuxna lindar, tidigare hamlade. Återhamling är inte aktuellt. Hotas av igenväxning.

Bevarandemål:

- Arealen lövskog ska vara 10,7 ha och sumpskog 0,3 ha.
- Arealen 6530 löväng ska vara 0,7 ha, 9020 nordlig ädellövskog 10 ha och 9080 lövsumpskog 0,3 ha.
- Typiska arter för Natura 2000-naturtypen ska förekomma.
- Ingen gran ska finnas i skötselområdet.
- Lövskogen ska vara varierad, t ex både öppna gläntor och slutna partier.
- Grova solitära ädellövträd ska finnas i området.
- Det ska finnas gott om död ved i olika former.
- Spärrgreniga ekar ska stå ljusöppet.
- Föryngring av ek ska förekomma.

Engångsåtgärder:

All gran avvecklas i alla delområden. Däremot lämnas uppvuxna tallar kvar. I delområde 2.1 tillkommer följande: några större gläntor öppnas upp åter på de platser där förutsättningar finns genom röjning av sly. Brunnsröjning ska göras kring grova spärrgreniga ädellövträd, främst skyddsvärda grova träd och tidigare hamlade träd. Om lämpliga unga träd finns kan nyhamling av ask och lind ske. Lövavfall (kvistar, grenar, mindre stammar) från röjningarna kan samlas i mindre högar som små faunadepåer, vilka läggs upp främst i solexponerade lägen.

Underhållsåtgärder:

Uppslag av gran röjs bort kontinuerligt. I delområde 2.1 hålls gläntor öppna och uppslag under grova ädellövträd röjs bort.

Om möjlighet finns kan en alternativ skötselåtgärd efter avverkning och röjning vara bete med i första hand nötdjur.

Träd nr 1: Akut behov av frihuggning inom två år.

Träd nr 2: Akut behov av frihuggning inom två år.

Träd nr 3: Akut behov av frihuggning inom två år.

Träd nr 4: Akut behov av frihuggning inom två år.

Skötselområde 3

Delområde	Areal (ha)
3.1	4,7
Summa	4,7

Naturtyp	Areal år 2014 (ha)	Målareal (ha)
Barrskog	1,3	1,3
Sumpskog	3,4	3,4

Natura 2000-naturtyp	Areal år 2014 (ha)	Målareal (ha)
9050 Näringsrika barrskogar	2,7	2,7
9080 Lövsumpskog	0,7	0,7

Beskrivning:

Östra delen består av grandominerad sumpskog i olika höjdnivåer förbundna med en naturlig skogsbäck. De övre delarna är källrika, medan översilning förekommer i så gott som hela skötselområdet. Rikliga inslag av tall, björk och al samt enstaka ask och asp finns också. Här finns även några naturliga öppna våtmarksytor med gungflyn och vitmossemattor. Västra delen utgörs av äldre grandominerad barrblandskog. I de övre delarna finns rikligt med ek och asp, och i de nedre delarna dominerar mycket grov högvuxen gran i berg- och rasbranter. Södra delen är lövdominerad sumpskog med mycket gran. Här finns mindre bäckar, rännilar, källmark och översilning sker. Död ved, främst granlågor, förekommer ganska rikligt i hela skötselområdet.

Bevarandemål:

- Arealen barrskog ska vara 1,3 ha och sumpskog 3,4 ha.
- Areal 9050 näringsrik barrskog ska vara 2,7 ha; 9080 lövsumpskog 0,7 ha.
- Typiska arter för Natura 2000-naturtypen ska förekomma.
- Det ska finnas gott om död ved i olika former.
- Områdets naturliga dynamik och hydrologi ska inte förändras.
- Lövföryngring ska finnas.

Engångsåtgärder:

Inga.

Underhållsåtgärder:

Inga.

Skötselområde 4

Delområde	Areal (ha)
4.1	0,8
Summa	0,8

Naturtyp	Areal år 2014 (ha)	Målareal (ha)
Äng	0,8	0,8

Natura 2000-naturtyp	Areal år 2014 (ha)	Målareal (ha)
6510 Slåtterängar i låglandet	0,8	0,8

Beskrivning:

Skötselområdet utgörs av en öppen blomrik ängsmark, med en hel del högvuxna örter som johannesört, rölleka, liten blåklocka, kråkvicker, åkervädd och ängsvädd. Stora delar av ängen är dock näringsberikad med högvuxet gräs och oönskade arter som kirskaål och smörblommor. Ängen verkar ha hamnat i förfall på senare år och 2013 verkar den inte ha slagits alls, vilket leder till ytterligare förtäring och utarmad flora.

En liten åkerholme ligger mitt i ängen där det växer flera grova ekar. Minst en av ekarna har dött och ytterligare en är troligen döende till följd av uppväxande konkurrerande lövträd, bl a bok. Kring den kvarvarande vitala eken behövs omedelbar slyröjning. Brynkanter till omgivande skog är i dagsläget igenväxta. Grova ädellövträd i brynkanten, som annars skulle ha varit solbelysta, blir därmed skuggade. Sådana träd behöver stå ljusöppet.

Ett inventerat skyddsvärt träd finns i skötselområdet, se bilaga 3.1.
Träd nr 5 (id 1856): Ek med omkrets 284 cm. Inte hamlat. Hotas av igenväxning.

Bevarandemål:

- Arealen 6510 slåtteräng i låglandet ska vara 0,8 ha.
- Typiska arter för Natura 2000-naturtypen ska förekomma.
- Grova träd på åkerholmen och i brynkanter ska vara friställda med solbelysta stammar.
- Ängen ska hävdas årligen genom slåtter.
- Ängen ska vara öppen utan igenväxningsvegetation.
- Blommande och bärande buskar ska finnas i brynkanter.

Engångsåtgärder:

På åkerholmen friställs ekarna genom att lövvegetation som skuggar ekarna och växer upp i dess kronor röjs bort.

Underhållsåtgärder:

Slåtter årligen med skärande verktyg sent på eftersommaren. Uppkommet hö samlas upp och avlägsnas från ängen. För att få en artrikare ängsflora kan frön (t ex genom hö från slåtter) från andra i landskapet förekommande slåtterängar användas.

Brunnsröjning vid grova träd på åkerholmen och i brynkanter vid behov.

Om möjlighet finns är det lämpligt med efterbete.

Träd nr 5: Behov av frihuggning inom 3-10 år.

Skötselområde 5

Delområde	Areal (ha)
5.1	1,0
Summa	1,0

Naturtyp	Areal år 2014 (ha)	Målareal (ha)
Byggnader, park och trädgård	1,0	1,0

Beskrivning:

I skötselområdet finns gästgiveriets och hembygdsgårdens byggnader med tillhörande park och trädgård, vårdträd och en gårdsnära lindallé. Inom området växer ett flertal grova spärrgreniga bokar och ekar samt en grov lind.

Bevarandemål:

- Grova ädellövträd ska vara solbelysta.
- Lindallén ska finnas kvar med livskraftiga träd i samma antal som idag.

Engångsåtgärder:

Plantering av nya vårdträd kan bli aktuellt när gamla träd faller bort.

Underhållsåtgärder:

Kontinuerlig röjning av uppkommande sly i trädkronorna. Lindallén sköts och beskärs vid behov.

Skötselområde 6

Delområde	Areal (ha)
6.1	5,4
Summa	5,4

Naturtyp	Areal år 2014 (ha)	Målareal (ha)
Lövskog	5,4	5,4

Beskrivning:

Området består av klippor, bergväggar, blockrika rasbranter och branta sluttningar vända mot öster och söder. Skogen utgörs av ekdominerad blandskog med inslag av högvuxen grov gran och tall, men även björk, lönn och rönn växer här. Hasselbuskar växer i de nedre sluttningarna. I övre brantzonen finns gott om äldre senvuxna, krattartade ekar. Längre ner finns växtligare och rakare ekar och lönn.

Tre inventerade skyddsvärda träd finns inom skötselområdet, se bilaga 3.1.

Träd nr 6 (id 1855): Ek med omkrets 266 cm. Grovt hålträd. Inte hamlat.

Hotas av igenväxning.

Träd nr 7 (id 1857): Ek med omkrets 386 cm. Inte hamlat. Hotas av igenväxning.

Träd nr 8 (id 1858): Ek med omkrets 321 cm. Dött, stående träd. Hotas av igenväxning.

Bevarandemål:

- Arealen lövskog ska vara 5,4 ha.
- Det ska finnas gott om grova träd och död ved.
- Lövföryngring ska förekomma.

Engångsåtgärder:

Brunnsröjning kring skyddsvärda, grova träd, särskilt ek. Ung gran röjs bort i hela skötselområdet.

Underhållsåtgärder:

Kontinuerlig röjning av uppkommande sly kring grova träd.

Träd nr 6: Akut behov av frihuggning inom två år.

Träd nr 7: Akut behov av frihuggning inom två år.

Träd nr 8: Behov av frihuggning inom 3-10 år.

3.4 Forn- och kulturminnesvård

Inom reservatsområdet finns följande registrerade fornlämningar (RAÄ-nr):. Bebyggelselämningar bestående av husgrund och odlingsrösen (41:1), fästning/skansanläggning (24:1), ristning i fast liggande håll (26:1), hägnad av jordvallar (27:1), hembygdsgård med tillhörande ekonomibyggnader (22:3), gästgiveriets huvudbyggnad (22:1), gästgiveriets två flygelbyggnader (22:2) och ett minnesmärke i form av upplysningssten intill gästgiveriet (22:4). Klevs gästgiveri är klassat som byggnadsminne. Fornlämningarnas lokalisering framgår av bilaga 3.3.

Byggnaderna som hör till gästgiveriet och hembygdsgården förvaltas ekonomiskt och praktiskt av Stiftelsen Klevs gästgiveri respektive Mårdaklevs naturskyddsförening. Länsstyrelsen ansvarar inte för skötseln av byggnaderna inom reservatet.

Övriga fornlämningar kräver ingen särskild skötsel utöver generell hänsyn: Vid röjningar bör inte röjningsmaterial ligga kvar nära eller i fornlämningar. Eldning får aldrig ske i närheten av fornlämningar då det kan ställa till svårigheter vid en eventuell framtida utgrävning. Fornlämningar får inte skadas i samband med avverkning och utkörning av virke. Förvaltaren bör samråda med Länsstyrelsens kulturmiljöenhet vid åtgärder i områden som är mycket rika på fornlämningar.

4. Friluftsliv

Karta med informationsskyltar, parkeringsplats, utsiktsplats och stigar finns i bilaga 3.3.

En befintlig parkeringsplats som kan användas för besökare till reservatet finns intill den stora vägen ca 100 m söder om gästgiveriet.

Det finns befintliga stigar i det gamla reservatet, ca 1,3 km.

En befintlig utsiktsplats finns på bergstoppen i sydöstra delen av reservatet.

Bevarandemål:

- En väl underhållen parkeringsplats ska finnas i anslutning till reservatet.
 - Två väl underhållna informationsskyltar med beskrivning av reservatet ska finnas vid entrén vid gästgiveriet och vid grusvägen i reservatets norra del.
 - Det ska finnas totalt ca 2,8 km väl underhållna stigar inom reservatet.
- Trapporna längs stigen upp till utsiktsplatsen ska vara väl underhållna.
- En väl underhållen utsiktsplats ska finnas.

Engångsåtgärder:

Informationstavlor ska sättas upp på de platser som är markerade på karta i bilaga 3.3. Tavlorna ska utföras enligt svensk standard och naturvårdsverkets anvisningar Att skylta skyddad natur. De ska bland annat innehålla karta över reservatet samt beskriva dess syfte, bevarandevärden och gällande föreskrifter för allmänheten. En engelsk text eller en engelsk sammanfattning ska finnas.

Nya stigar (ca 1,5 km) anläggs i norra delen av reservatet enligt bilaga 3.3.

Underhållsåtgärder:

Friluftsanläggningar ska tillses regelbundet och underhållas vid behov av förvaltaren. Detta gäller särskilt stigen med trappsteg upp till utsiktsplatsen.

5. Gränsmarkering

Reservatets gräns ska märkas ut i fält. Gränsmarkeringar ska utföras enligt Naturvårdsverkets anvisningar ”Att skylta skyddad natur”.

6. Uppföljning

6.1 Uppföljning av skötselåtgärder

Skötselåtgärder som utförs i reservatet bör dokumenteras av den som utför åtgärden. Av dokumentationen bör framgå:

- åtgärd
- plats (skötselområde)
- kostnad
- tidpunkt
- utförare

Åtgärder av restaureringskaraktär bör dokumenteras med foto före och efter åtgärd.

6.2 Uppföljning av bevarandemål och gynnsamt tillstånd

Länsstyrelsen ansvarar för att uppföljning av bevarandemål genomförs. Uppföljningen ska ske enligt de manualer för skyddade områden som har tagits fram av Naturvårdsverket. I en särskild uppföljningsplan kommer målindikatorer att anges. Dessa målindikatorer följs sedan upp. Målsättningen är att kunna se om de bevarandemål som satts upp i skötselplanen uppfylls och att skötseln fungerar. Uppföljningen kommer vara en viktig hjälp för förvaltarens planering av skötselarbetet.

6.3 Revidering av skötselplanen

Skötselplanen gäller tills vidare och revideras när uppföljningen indikerar att det behövs.

7. Sammanfattning av planerad förvaltning

Länsstyrelsen bekostar förvaltningen av skogsmark och friluftsanläggningar. Stiftelsen Klevs gästgiveri bekostar förvaltningen av gästgiveriets byggnad.

der och trädgård på fastigheten Kleven 1:72. Mårdaklevs naturskyddsför-
ening bekostar förvaltningen av byggnader och trädgård på fastigheten
Kleven 1:41.

Tabell 4. Sammanfattning och prioritering av skötselplanens åtgärder. Prioritering
inom intervall 1-3 där 1 är högsta prioritet att genomföra.

Åtgärd	Skötselområde	När/intervall	Prioritet
Gränsmarkering	Alla yttergränser	Så snart som möjligt	1
Informationsskyltar	2,5	Så snart som möjligt	1
Upprustning av befintliga stigar	3,4,5,6	2014	1
Anläggning av nya stigar	1,2	Inom 5 år	3
Röjning av gran i lövskogsbestånd	2,6	Så snart som möjligt, sedan vid behov	1
Slåtter av ängsmark	4	Årligen	1
Friställning av grova ädellövträd	2,4,5,6	Så snart som möjligt	1
Underhållsröjning kring grova ädellövträd	2,4,5,6	Vid behov	1
Avveckling av granplanteringar	1	Inom 5 år	3
Uppföljning av skötselåtgärd	alla	Efter åtgärd	2
Uppföljning av bevarandemål	alla	Vid behov	2

8. Referenser

Allmänna referenser

EUs art- och habitatdirektiv (direktiv 92/43/EEG) annex 2 och 4.

EUs fågeldirektiv (direktiv 79/409/EEG) annex 1.

Gärdenfors, U. (red.). 2010. Rödlistade arter i Sverige 2010- The 2010 Red List of Swedish Species. ArtDatabanken, SLU, Uppsala.

Löfgren, R. & Andersson, L. (red.). 2000. Sydsvenska lövskogar och andra lövbärande marker. Rapport 5081, Naturvårdsverket, Stockholm.

Naturvårdsverket, 2003. Att skylta skyddad natur. Naturvårdsverket, Stockholm.

Naturvårdsverket, 2003. Kartering av skyddade områden – skogstyper i naturreservat och nationalparker. Rapport 5282, Naturvårdsverket, Stockholm.

Nitare, J. (red.), 2000. Signalarter - indikatorer på skyddsvärd skog. Flora över kryptogamer. Skogsstyrelsens förlag, Jönköping.

Påhlsson, L. (red.). 1998. Vegetationstyper i Norden. TemaNord 1998:510, Nordiska Ministerrådet, Köpenhamn.

Referenser specifikt för detta naturreservat

Häradskarta Mårdaklef 1890-talet.

Länsstyrelsen. 1987-1988. Lövskogar i Svenljunga kommun.

Länsstyrelsen Älvsborgs län/Älvsborgs länsmuseum. 1993. Kulturmiljöprogram Svenljunga kommun.

Skogsstyrelsen. Registerblad nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

www.artportal.se